

Apoštol Pavel opěvuje lásku

Ladislav Tichý

Většina čtenářů pravděpodobně poměrně rychle vztáhne nadpis našeho příspěvku na text 13. kapitoly 1. listu Korintánům, ve které apoštol Pavel hovoří vznešeným způsobem o lásce (agaph). Nelze říci, že by toto myšlenkové spojení bylo nesprávné, ale pravděpodobně nebude zcela přesné a úplné. 1 Kor 13 se tradičně nazývá „velepíseň lásky“. Tento český termín je podle všeho tzv. kalkem, tj. kopírovaným překladem německého výrazu či spojení „das Hohelied der Liebe“, který je zase tradičním označením 1 Kor 13 v německé jazykové oblasti.¹ V jiných jazycích je rozšířené označovat tuto kapitolu jako „hymnus o lásce“ (popř. „hymnus na lásku“).² Ale zvláště v poslední době se prosazuje poznání, že se u tohoto textu nejedná „ani o píseň, ani o hymnus“.³ Tento pohled se každopádně jeví jako oprávněný. Existuje ovšem ještě jiný text apoštola Pavla, který bývá některými exegety označován jako „hymnus o lásce“. Jedná se o perikopu v Řím 8,31–39. Třebaže toto označení není nesporné, zdá se, že při vyslovení věty „apoštol Pavel opěvuje lásku“ bychom měli asi v prvé řadě myslet na tento text z listu Římanům.

Proto se budeme v tomto příspěvku věnovat aspoň základním otázkám, které klade tato perikopa z nejdelšího listu apoštola Pavla. Předtím ovšem se zastavíme alespoň u problematiky literárního druhu 1 Kor 13. V závěru se pokusíme odpovědět na otázku vzájemné souvislosti obou textů, tj. jak Řím 8,31nn., tak 1 Kor 13, a co z případných společných bodů vyplývá.

¹ Viz např. *Die Bibel: Altes und Neues Testament: Einheitsübersetzung*, Freiburg: Herder, 1980, s. 1291; setkáváme se však také s odděleným způsobem psaní první části „das Hohe Lied“, popř. „das hohe Lied“ (podle nového pravopisu, který má být závazný od 1. 8. 2005, budou správná už jen obě velká písmena, srov. *Duden: Die deutsche Rechtschreibung*, hrsg. v. der Dudenredaktion, 23. vyd., Mannheim: Dudenverlag, 2004, s. 476). Jedná se původně o překlad názvu starozákonní knihy *~ירמיה רב* (Píseň písní), který se objevuje už v Lutherově překladu Bible z r. 1534. Kdy bylo pro tuto knihu zavedeno (jako alternativní) označení „velepíseň“ také v češtině, je obtížné zjistit. J. Heger (*Písmo svaté Starého zákona*, d. 2, *Knihy básnické a poučné*, přel. J. Heger, Praha: Česká katolická charita, 1956, s. 415) o tom říká: „Velepíseň byl obvyklý překlad v naší české bibli.“ Kdy byl tento výraz přenesen na 1 Kor 13, je také nejasné. Poměrně mladý jasný doklad: *Nový zákon*, Sýkorův překlad v revisi Hejčlově k tisku upravil, rozčlenil, úvody a poznámkami opatřil R. Col, Olomouc: Velehrad, 1947, s. 469: „Velepíseň lásky“.

² V angličtině je to *hymn to love*, popř. *hymn on love* nebo *hymn of love*, ve francouzštině *l'hymne à la charité* (srov. např. vydání oficiálního liturgického překladu: *Le Nouveau Testament: Traduction officielle pour la liturgie*, Paris: Les Éditions du Rameau, 1994, s. 427), v polštině se užívá *hymn o miłości* (srov. např. *Pismo Święte Nowego Testamentu*, přel. K. Romaniuk, Poznań: Księgarnia Świętego Wojciecha, 1978, s. 393). *Hymnus na lásku* nacházíme ve slovenštině (srov. *Sväté Písmo: Nový zákon*, podľa typického vydania Novej Vulgáty preložila Slovenská liturg. komisia, [b. m.]: Slovenská biblická spoločnosť, 1992, s. 464).

³ A. LINDEMANN, *Der Erste Korintherbrief*, HNT 9/1, Tübingen: J. C. B. Mohr, 2000, s. 280.

1. 1 KOR 13 A JEJÍ LITERÁRNÍ DRUH

13. kapitola 1. listu Korinťanům patří k velmi známým textům Nového zákona, možná k těm nejznámějším. Dá se říci, že tomuto textu byla i po exegetické stránce věnována vcelku dostatečná pozornost.⁴ Tento nepříliš rozsáhlý a přitom nepochybně krásný a strhující text obsahuje však nemálo problémů a staví exegety před některé těžko řešitelné otázky. Jeho autenticita, tj. původ od apoštola Pavla, bývá zpochybňována dnes poměrně zřídka.⁵ Problematické je však už vymezení samotného textu.⁶ Dále se v této perikopě nachází jeden z největších problémů textové kritiky celého Nového zákona. Jedná se o otázku původního textu v 13,3.⁷ Potom přistupují problémy interpretace jednotlivých myšlenek, z nichž má velký náboj právě závěrečná věta ve verši 13,13, kde „skoro každé slovo působí potíže a jeho interpretace mění chápání celku“.⁸ Především jde o počáteční slova *nuni de* a ve spojení s nimi

⁴ Exegeze tohoto textu je obsažena v poměrně hojných komentářích k 1 Kor. Mezi významné z poslední doby patří: G. BARBAGLIO, *La Prima lettera ai Corinzi*, Bologna: Ed. Dehoniane, 1996, s. 686–725; J. KREMER, *Der Erste Brief an die Korinther*, RNT, Regensburg: Pustet, 1997, s. 279–297; R. F. COLLINS, *First Corinthians*, Sacra Pagina 7, Collegeville: Liturgical Press, 1999, s. 479–488; W. SCHRAGE, *Der erste Brief an die Korinther*, d. 3, 1 Kor 11,17–14,40, EKK VII/3, Zürich: Benziger; Neukirchen: Neukirchener, 1999, s. 273–373; A. LINDEMANN, *Der Erste Korintherbrief*, s. 279–294; D. E. GARLAND, *1 Corinthians*, Grand Rapids: Baker Academic, 2003, s. 605–628. Existují však také speciální články a monografie. Mezi důležité patří: A. HARNACK, „Das hohe Lied des Apostels Paulus von der Liebe (I. Kor. 13) und seine religionsgeschichtliche Bedeutung,“ in *Sitzungsberichte der Königlich Preussischen Akademie der Wissenschaften* (1911) 1, s. 132–163; R. GUARDINI, *Die christliche Liebe: Eine Auslegung von I. Kor. 13*, Basel: Hess, 1946; C. SPICQ, *Agapè dans le Nouveau Testament*, sv. 2, Paris: Gabalda, 1959, s. 53–120; H. SCHLIER, „Über die Liebe – 1 Korinther 13,“ in *Aufsätze zur biblischen Theologie*, Leipzig: St. Benno, 1968, s. 179–186; R. KIEFFER, *Le primat de l'amour: Commentaire épistémologique de 1 Corinthiens 13*, Lectio Divina 85, Paris: Cerf, 1975; O. WISCHMEYER (ová), *Der höchste Weg: Das 13. Kapitel des 1. Korintherbriefes*, Gütersloh: Mohn, 1981; J. LAMBRECHT, „The Most Eminent Way: A Study of 1 Corinthians 13,“ in *Texts and Contexts: Biblical Texts in Their Textual and Situational Contexts*, Essays in Honor of Lars Hartman, ed. T. Fornberg a D. Hellholm, Oslo: Scandinavian University Press, 1995, s. 275–304; včetně kontextu viz také: D. A. CARSON, *Showing the Spirit: A Theological Exposition of 1 Corinthians 12–14*, Grand Rapids: Baker, 1987, zvl. s. 51–76.

⁵ Pochybnosti o autorství apoštola Pavla u 1 Kor 13 vyslovili v poslední době např. E. L. TITUS, „Did Paul Write I Corinthians 13?“ *Journal of Bible and Religion* 27 (1959): 299–302; W. O. WALKER, Jr., „Is First Corinthians 13 a Non-Pauline Interpolation?“ *Catholic Biblical Quarterly* 60, č. 3 (1998): 484–499, ale jejich argumenty nejsou přesvědčivé.

⁶ I když asi převládá vymezení textu o lásce počátečním a posledním veršem 13. kapitoly, tj. 13,1–13, mnoho vykladačů zastává, podle mého soudu právem, ohraničení 12,31b–13,13. Mnohem méně časté je vymezení 1 Kor 12,31–13,13, popř. 12,31b–14,1a nebo 12,31–14,1. Tyto rozdíly v ohraničení textu mohou někdy s otázkou určení literárního druhu Pavlova textu o lásce souviset, ale nejsou pro ni rozhodující.

⁷ Nejlepší rukopisy (⁴⁶ SA B 048 33 81 1739* pc) čtou *ina kauchswmai* (tj. „abych dosáhl chlouby“ či „abych se pochlubil“), většina rukopisů má pak v tomto spojení tvar *kauchswmai*, který by odpovídal konjunktivu futura (!), část významných rukopisů (DFGL 6 81 104 630 aj.) má ovšem indikativ futura pasiva *kauchsomai*. Oba naposled uvedené tvary však dávají zřejmě stejný význam: „abych byl upálen“. Ačkoliv standardní kritické vydání řeckého textu NESTLE-ALAND (ve 26. a 27. vydání) dává přednost čtení *kauchswmai*, z prací uvedených shora v pozn. 4 pouze HARNACK, „Das hohe Lied“, s. 138–145, WISCHMEYER (ová), *Der höchste Weg*, s. 87n., a LAMBRECHT, „The Most Eminent Way“, s. 284, pokládají toto čtení za původní. Řešení není snadné, i když je třeba asi přece jen uznat větší váhu vnitřních důvodů před důvody vnějšími a dát přednost čtení *kauchsomai*. V tomto smyslu přesvědčují aspoň hlavní argumenty, které uvádí C. C. CARAGOUNIS, „To Boast or To be Burned?“ *Crux of 1 Cor 13:3*, *Svenske Exegetisk Årsbok* 60 (1995): 115–127. Ovšem nejlépe dosvědčené čtení *kauchswmai* nelze asi také úplně vyloučit.

⁸ SPICQ, *Agapè*, sv. 2, s. 104.

o následující slovesný tvar *menei*.⁹ Potom v neposlední řadě také o odpověď na otázku, proč je láska (*agaph*) označena jako „největší“ (vlastně *meizwn*, tj. „větší“).¹⁰ Těmto detailním, byť i velmi významným otázkám se zde nebudeme moci věnovat.

Jak už bylo uvedeno, 13. kapitola 1 Kor je známá pod tradičním označením „velepíseň lásky“ nebo „hymnus o lásce“. Takováto označení bývají spojována s tímto textem v exegetických pracích až do současnosti.¹¹ Ale už ve starší literatuře, která pracovala s těmito pojmenováními mnohem samozřejměji, můžeme poznat, že např. klasifikace tohoto textu jako hymnus nebývá pokládána za adekvátní. Příkladem může být jednak už A. Harnack, který o našem textu hovoří běžně jako o velepísní („das hohe Lied“) lásky, ale nakonec přiznává, že se „v přísném smyslu“ nejedná o hymnus, nýbrž o „řeč“¹², jednak C. Spicq, který tento text nejprve označuje jako „hymnus“ nebo jako „žalm“, ale potom tuto kvalifikaci sám výslovně opravuje na „parenetickou exhortaci“.¹³ V novější literatuře je snaha o určení literárního druhu tohoto textu uplatňována většinou mnohem důsledněji. Ale to neznamená, že bychom se mohli setkat s nějakým všeobecně přijímaným řešením.

To všechno souvisí nepochybně s problematikou určení literárního druhu obecně. Jedná se sice o záležitost, se kterou se setkáváme ve svém běžném životě (musíme např. neziřdka rozhodnout, zda to, co nám někdo říká, je vtip nebo informace o skutečné události), ale v případě literatury, a to především literatury ze starověku, mezi kterou nepochybně Nový zákon patří, se nemusí vůbec jednat o jednoduchý úkol. Je třeba rozlišovat dvě odlišné skutečnosti: věcné určení literárního druhu a jeho pojmenování. Obojí by mělo samozřejmě spolu ladit. Ale pod různými názvy mohou mít dva lidé na mysli jeden literární druh a naopak pod stejným označením se nemusí vždy skrývat stejná skutečnost. Při určování literárního druhu určitého textu je třeba tento text srovnávat s jinými texty,¹⁴ které vykazují stejné nebo podobné formální i obsahové charakteristické rysy. To právě může působit potíže, ale nelze se bez tohoto kroku obejít.

⁹ Jedná se o volbu mezi významem časovým a logickým u *nuni de a o to*, zda *menei* má význam eschatologický. K první otázce srov. L. TICHÝ, „The Problem of the Interpretation of *nuni de in 1 Cor 13:13*,“ *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis: Facultas Theologica Cyrillo-Methodiana: Theologica Olomucensia* 5 (2004): 109–116. Mnohem důležitější je však druhá otázka, která zůstává také stále sporná. Ale za předpokladu správnosti názoru, který zastává citovaný článek (*nuni de* má alespoň primárně význam časový), je třeba také *menei* v první řadě vztahovat k času na tomto světě.

¹⁰ Na tuto otázku bývají dávány nejrůznější odpovědi. Ty souvisejí nepochybně také s chápáním trvání víry a naděje. Hodnocení lásky jako největší ze všech hodnot musí však určitým způsobem souviset s její zásadní neměnností a stálostí a jejím božským charakterem (srov. např. H. SCHLIER, „Über die Liebe,“ s. 185n.).

¹¹ Srov. např. T. SÖDING, *Die Trias Glaube, Hoffnung, Liebe bei Paulus: Eine exegetische Studie*, SBS 150, Stuttgart: Katholisches Bibelwerk, 1992, s. 104.

¹² HARNACK, „Das hohe Lied,“ s. 153, pozn. 4: „Poesie im strengen Sinn ist der Hymnus freilich nicht, sondern 'Rede' (daher ist auch die Bezeichnung Hymnus nicht ganz korrekt).“

¹³ Srov. SPICQ, *Agapē*, sv. 2, s. 53: „Hymne à la Charité éternelle“ a s. 55: „le caractère littéraire de ce psaume“; ale s. 59: „A la vérité il ne s'agit pas d'un psaume ou d'un hymne proprement dit, mais bien d'une exhortation parénétique.“

¹⁴ Srov. např. K. BERGER, *Exegese des Neuen Testaments: Neue Wege vom Text zur Auslegung*, 3. vyd., Heidelberg: Quelle & Meyer, 1991, s. 136: „Die Gattung wird zwischen Differenz und Bestätigung ermittelt.“

S hledáním obdobných textů se pochopitelně setkáváme také při exegezi 1 Kor 13. Přehledným a názorným způsobem je to provedeno např. v komentáři k 1 Kor od H. Conzelmana,¹⁵ kde se vhodné texty nejen vyjmenovávají, ale jsou rovněž citovány jak v originálu, tak i v německém překladu. Autor nejprve uvádí „nejdůležitější řecké paralely“.¹⁶ Je to podle něho nejdříve starořecký básník Tyrtaios ze 7. století př. Kr., který v dochovaném fragmentu 9 vyzdvihuje statečnost muže v boji, kterou nemůže nahradit ani vítězství v zápase, ani kyklopská velikost či síla, ani rychlost, ani krása, ani bohatství atd. Muž není v boji zdatný (ou gar anhr agaqoj gignetai en polemwi), jestliže nedokáže snést pohled na krvavé zabíjení (ei mh tetlaih men orwn fonon aimatoenta) a postavit se zblízka do boje. To je pak pravá ctnost a nejlepší a nejkrásnější cena pro mladého muže (hdv areth(todv aeqlon en anqrwpoin ariston kalliston te ferein gignetai andri newi).¹⁷ Potom Conzelmann uvádí Platóna (428/7 až 348/7 př. Kr.), který ve svém *Symposiu* (197c–e) opěvuje lásku (erwj) a užívá přitom přidavných jmen, sloves i několika podstatných jmen a nakonec říká, že erós je „nejkrásnější a nejznamenitější vůdce, jehož by měl každý muž následovat a přitom krásně prozpěvovat a notovat píseň“, kterou erós „okouzluje mysl všech bohů i lidí“ (hgemwn kallistoj kai aristoj(w crh epesqai panta andra efumnounta kalwj(wdhj meteconta(hn adei qelgwn pantwn qewn te kai anqrwpwn nohma).¹⁸ Jako třetí příklad jmenuje text od pohanského filozofa Maxima z Tyru (asi 125 až 185 po Kr.), který také vyzdvihuje erós. Ten se podle Maxima nenachází u barbarů, protože ti nejsou svobodní. Láska-erwj se nikoho a ničeho nezalekne, a to ani smrti (ou feugei qanaton), takže „všude má odvahu, všechno přehlíží, všechno ovládá“ (pantacou qarsei(pantwn uperora(pantwn kratei). Za nejdůležitější židovský text pokládá Conzelmann pasáž z apokryfní 3. knihy Ezdrášovy (v Septuagintě je to 1 Ezd) 4,34–40,¹⁹ kde třetí páže vyzdvihuje pravdu, která je větší a silnější než všechno. Překonává víno, krále, ženy i všechny lidi („lidské syny“), takže pravda „zůstává ve své síle po věky, žije a vládne na věky věků“ (4,38: h de alhqeia menei kai iscuei eij ton aiwna kai zh kai kratei eij ton aiwna tou aiwnoj). V závěru pak o ní tvrdí (4,40): „Jí náleží síla, království, moc a velebnost všech věků“ (auth h iscujei kai to basi leion kai h exousia kai h megaleiothj tw n pantwn aiwnwn). Tento poslední text vidí Conzelmann jako velmi blízký 1 Kor 13. Označuje jej jako aretalogii na pravdu.²⁰ Pouze v poznámce se zmiňuje o starozákonním textu z knihy Moudrosti 7,22n.²¹ Tam je opěvována moudrost 21 adjektivními přívlastky. Tento text je však pro srovnání s 1 Kor 13 nepochybně velmi důležitý.

¹⁵ H. CONZELMANN, *Der erste Brief an die Korinther*, KEK, 2. vyd., Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1981.

¹⁶ *Der erste Brief*, s. 266.

¹⁷ Řecký text s německým překladem od W. F. Otta viz CONZELMANN, *Der erste Brief*, s. 267. Básnický převod do češtiny viz R. HOŠEK (ed.), *Nejstarší řecká lyrika*, přel. F. Stiebitz aj., Ant. knihovna 44, Praha: Svoboda, 1981, s. 36, kde je text uveden jako součást fragmentu 8.

¹⁸ Řecký text s německým překladem od F. Bolla viz CONZELMANN, *Der erste Brief*, s. 267n., nebo (s upraveným překladem) PLATON, *Symposion*, Griechisch-deutsch, vyd. a přel. F. Boll, zprac. W. Buchwald, nově zprac. a vyd. R. Nickel, Düsseldorf: Artemis & Winkler, 1998, s. 70n. Český překlad F. Novotného, který je básničtější, i když archaičtější, viz PLATÓN, *Symposion*, Praha: OIKOYMENH, 1993, s. 40n.

¹⁹ Český překlad je dostupný v *Knihy tajemství a moudrosti II: Mimobiblické židovské spisy: pseudepigrafy*, ed. Z. Soušek, Praha: Vyšehrad, 1998, s. 189.

²⁰ CONZELMANN, *Der erste Brief*, s. 266.

²¹ Tamtéž, s. 266, pozn. 11.

Otázkou literárního druhu 1 Kor 13 se podrobně zabývala ve své monografii k tomuto textu O. Wischmeyerová. Vyjmenovává prakticky asi všechny literární druhy, které byly v novodobé exegetické literatuře navrženy pro naši perikopu. Podle ní²² byl tento text z hlediska literárního druhu (nebo v její terminologii „formy“) identifikován jako enkómion,²³ ekfrasis,²⁴ priamela,²⁵ hymnus, aretalogie,²⁶ žalm, řada vyznání (*Bekennnisreihe*), kázání, poučení (*Lehre*), diatriba,²⁷ poučný žalm. Ke všem těmto jedenácti pojmům se autorka postavila kriticky. Některé vyřadila úplně, jako např. enkómion,²⁸ jiné připouští částečně, a to ne pro celý text kapitoly (např. ekfrasis „se hodí pro 1 Kor 13,4–7 jen velmi všeobecně“).²⁹ 1 Kor 13,1–3 představuje podle ní „priamelu hodnot“,³⁰ střední část 13,4–7 má blízko k řadě vyznání, jak je známá z židovské tradice (hlavně ze *Závětí dvanácti patriarchů*),³¹ 13,8–12 se pak opět vrací k formě priamely;³² hodnotová priamela je pak také v závěrečném 13. verši.³³ Pro celou kapitolu se jí však zdá jako nejlepší určení literárního druhu „nábožensko-etická řeč“.³⁴ Nelze jistě teoreticky nic namítat proti rozlišování více literárních druhů v jednom textu,³⁵ ale jinak mnohé otázky určitě zůstávají nezodpověděny. Dá se tak snadno říci, že v 1 Kor 13 není žádná chvála? Zdá se, že mnohé záleží na subjektivním pohledu.

Z bohaté literatury uveďme ještě dvě stanoviska k otázce literárního druhu Pavlova textu o lásce v 1 Kor. Už v první polovině padesátých let minulého století publikoval význačný starozákonní biblista Gerhard von Rad článek o předcházejících dějinách literárního druhu, který je v 1 Kor 13,4–7.³⁶ Vychází z židovské literatury, především ze *Závětí dvanácti patriarchů*, kde nachází řady, v nichž se vyzdvihuje určitá hodnota či ctnost (např. prostota v Závěti Isacharově 4 nebo úmysl dobrého

²² WISCHMEYER(ová), *Der höchste Weg*, s. 205; ve výčtu na s. 194 nejmenovala diatribu a poučný žalm.

²³ Z řec. *egkwmion* ‚oslavný zpěv, chvála, eulogie‘.

²⁴ Z řec. *ekfrasis* ‚popis‘.

²⁵ Jedná se o středověké slovo utvořené nejprve v němčině (něm. *Priamel*, většinou ženského rodu; do angličtiny bylo přejato jako cizí slovo s původním pravopisem i výslovností) z lat. adjektiva *praeambulus* ‚předcházející‘, které samo se objevuje poprvé u Martiana Capelly (žil v 5. stol. po Kr.); od 18. stol. se užívá termínu *priamela* pro rétorickou figuru řazení příkladů, obvykle se závěrečnou pointou. K vysvětlení pojmu viz např. W. BÜHLMANN – K. SCHERER, *Sprachliche Stilfiguren der Bibel*, 2. vyd., Giessen: Brunnen, 1994, s. 65; WISCHMEYER(ová), *Der höchste Weg*, s. 196.

²⁶ Z řec. *aretologia* ‚oslava ctností‘ (nejprve především ctností bohů).

²⁷ Z řec. *diatribh* ‚zábava, vyučování, přednáška‘; v rétorice se tak označuje většinou kázání s dialogickým charakterem, podrobněji srov. M. REISER, *Sprache und literarische Formen des Neuen Testaments*, Paderborn: Schöningh, 2001, s. 184–187.

²⁸ „Pravé enkómion se v 1 Kor 13 jistě nevyskytuje, poněvadž nikde není vyslovena skutečná chvála“ (*Der höchste Weg*, s. 205).

²⁹ Tamtéž, s. 206.

³⁰ Tamtéž, s. 209.

³¹ Tamtéž, s. 210–213.

³² Tamtéž, s. 213–217.

³³ Tamtéž, s. 217.

³⁴ Tamtéž, s. 217–223, zvl. 219n.

³⁵ Že se v jedné perikopě může vyskytnout více literárních druhů, výslovně uvádí např. F. G. ÜNTERGAßMAIR, *Exegese des Neuen Testaments*, Paderborn: Bonifatius, 2001, s. 76.

³⁶ Viz G. VON RAD, „Die Vorgeschichte der Gattung von 1. Kor. 13,4–7,“ in *Die gesammelten Studien zum Alten Testament*, München: Chr. Kaiser, 1958, s. 281–296.

muže v Závěti Benjamínově 6)³⁷ podobně jako v 1 Kor 13,4–7. Takové texty vidí už ve Starém zákoně (Dt 26,13b–14 a v přepracované podobě 1 Sam 12,3). Jako původní spatřuje formu v první osobě singuláru (srov. starozákonní místa), která byla později přeměněna. V 1 Kor 13,4–7 je tedy podle G. von Rada starý literární druh ve formě řady vyznání, který sice prodělal mnoho obsahových změn, ale „co do formy zůstal podivuhodně stabilní“.³⁸

K otázce literárního druhu celé 13. kapitoly 1 Kor publikoval asi před deseti lety svůj příspěvek James G. Sigountos.³⁹ Jeho východisko je dost odlišné, protože se opřel o antickou rétoriku. V 1 Kor 13 spatřuje rétorickou formu enkómia.⁴⁰ Vidí zde spojitost především s těmi texty, které např. uvedl ve svém komentáři H. Conzelmann. Na základě toho chápe i funkci 1 Kor 13. Pavel chválí přímo lásku, aby „nepřímou pokáral Korintány“.⁴¹

Jak je snadno poznat z předcházejících stanovisek, otázka literárního druhu 1 Kor 13 není jednoduchá a vede až k protikladným závěrům. Zatímco je dost zřejmé, že O. Wischmeyerová se v podstatě shoduje – pokud jde o 1 Kor 13,4–7 – s G. von Radem, vidí J. G. Sigountos v Pavlově textu o lásce právě ten literární druh, který Wischmeyerová vylučuje. Zde je ovšem třeba vidět a rozlišit již zmíněnou problematiku pojmenování určitého literárního druhu a vlastní otázku jeho věcného určení. Obojí spolu nepochybně aspoň do značné míry souvisí, ale nelze vyloučit případ rozdílnosti terminologie při stejném chápání textu. Shody však lze stěží dosáhnout při odmítání určitého označení literárního druhu na straně jedné a při jednoznačném trvání na určitém termínu na straně druhé. Zvláště v souvislosti s naším textem je asi třeba říci, že není tak důležitá jeho etiketa.⁴² Jistě může být významné sledování určité literární formy v dějinách a její uplatnění na konkrétním textu. Ale nelze zapomínat na hlavní účel a smysl kritiky či analýzy literárních druhů. V prvé řadě jde o správné pochopení komunikačního záměru daného textu.

1 Kor 13 představuje jistě určité „unikum“⁴³ v rámci Pavlových listů. Aspoň pokud jde o vnější formu. Důležitější než přesné pojmenování literárního druhu tohoto textu je však vědět, že apoštol Pavel jednoznačně říká, že bez lásky se nelze obejít, nelze ji nahradit žádným jiným výkonem, i kdyby to bylo něco mimořádného nebo i nemožného (srov. 13,2: „A kdybych... znal všechna tajemství a měl všechno poznání“). S láskou se nemůže srovnávat nejen žádný duchovní dar („charisma“), ale láska je rovněž větší než víra a naděje, které jsou také nezbytnou součástí života těch, kdo věří v Krista (srov. 1 Kor 13,13). Tato kapitola obsahuje mnoho detailních problémů, jejichž řešení je obtížné a které jsou sporné, ale hlavní výpověď je možné vnímat dostatečně silně. 1 Kor 13 je nepochybně výjimečný text, a to nejen u apoštola

³⁷ Český překlad těchto textů viz *Knihy tajemství a moudrosti I: Mimobiblické židovské spisy: pseudepigrafy*, ed. Z. Soušek, Praha: Vyšehrad, 1995, s. 244n. a 285n.

³⁸ VON RAD, „Die Vorgeschichte“, s. 295.

³⁹ J. G. SIGOUNTOS, „The Genre of 1 Corinthians 13,“ *New Testament Studies* 40 (1994): 246–260.

⁴⁰ Viz SIGOUNTOS, „Genre“, s. 247 a 260.

⁴¹ SIGOUNTOS, „Genre“, s. 258.

⁴² V tomto smyslu má zřejmě pravdu G. BARBAGLIO, *La Prima lettera*, s. 691: „Forse non è così importante etichettare il nostro brano con questa o quella definizione“.

⁴³ Tak BARBAGLIO, *La Prima lettera*, s. 691.

Pavla, ale i v rámci starověké nebo i světové literatury.⁴⁴ Proto je pochopitelné jeho tradiční označování jako „hymnus“ nebo „velepíseň“, i když z věcného hlediska to plně neodpovídá. Ovšem nemůžeme plně zachytit především teologické poselství 1 Kor 13, jestliže nepřehlédneme k jiným textům a místům v listech apoštola Pavla. Je třeba se podívat zvláště na to, co napsal apoštol Pavel v listu Římanům v druhé části 8. kapitoly. Text Řím 8,31–39 za mnohem známější kapitolou o lásce z 1 Kor 13 co do síly výrazu vůbec nezaostává a v teologickém ohledu ji podstatným způsobem doplňuje.

2. ŘÍM 8,31–39

List Římanům patří k teologickým vrcholům v díle apoštola Pavla. Neobsahuje sice souhrn celé jeho nauky, ale její centrum je tam určitě přítomné. V první, teoretické části tohoto listu se Pavel věnuje především teologii ospravedlnění člověka na základě víry v Ježíše Krista. Provádí to klidnějším a promyšlenějším způsobem než v předcházejícím listu Galaťanům. Kromě pojmu Boží spravedlnosti (δικαιοσύνη) – srov. Řím 1,17; 3,5.21n.26 aj. – hovoří také o Boží lásce. Nejprve je to 5,5 („Boží láska je nám vylita do srdce...“; srov. 5,8). V 8. kapitole apoštol Pavel mluví o bohatství života věřících v Krista. V poslední části této kapitoly je opět hlavním pojmem Boží láska. V 8,35 je konkrétně zmíněna „láska Kristova“, ale v závěrečném verši této kapitoly hovoří Pavel o Boží lásce „v Kristu Ježíši, našem Pánu“ (8,39). Tuto závěrečnou perikopu 8. kapitoly a vlastně i centrálního oddílu listu Římanům, tj. 8,31–39, označil J. A. Fitzmyer ve svém komentáři jako „Hymnus na Boží lásku, která se projevila skrze Krista Ježíše“.⁴⁵ Takovéto určení není v komentářích úplně běžné a dá se říci, že je i sporné, ale to, že apoštol Pavel zde hovoří velice slavnostním a nadšeným způsobem, lze stěží popřít.

Připomeňme si celý⁴⁶ tento text v překladu:

³¹ Co na to řekneme?

Je-li Bůh s námi, kdo proti nám? ³² On ani vlastního Syna neušetřil, ale vydal ho za nás za všechny; jak by nám s ním nedaroval také všechno ostatní?

³³ Kdo obžaluje Boží vyvolené? Bůh, který ospravedlňuje? ³⁴ Kdo je odsoudí? Kristus Ježíš, který zemřel, ba vstal z mrtvých, který je po Boží pravici a který se za nás přimlouvá?

³⁵ Kdo nás odloučí od Boží lásky? Snad soužení nebo úzkost nebo pronásledování nebo nouze nebo nebezpečí nebo zabití? ³⁶ Jak je psáno: *Kvůli tobě jsme vydáváni na smrt po celý den. Jsme pokládáni za ovce na zabití.* ³⁷ Ale v tom všem naprosto vítězíme skrze toho, který si nás zamiloval.

⁴⁴ Ohledně starověké literatury např. říká M. REISER, *Sprache und literarische Formen*, s. 69n., že tento Pavlův text „překonává v literárním ohledu, originalitou a silou výrazu všechno, co kdy napsal oslavovaný atticista Dion z Prusy (Dio Chrysostomus).“

⁴⁵ J. A. FITZMYER, *Romans: A New Translation with Introduction and Commentary*, Anchor Bible 33, New York: Doubleday, 1993, s. 528: „Hymn to the Love of God Made Manifest Through Christ Jesus (8:31–39).“

⁴⁶ Vymezení této perikopy verši 31–39 je v podstatě nesporné. J. A. Fitzmyer sice ve své novější, ale populárnější práci (J. A. FITZMYER, *Spiritual Exercises: Based on Paul's Epistle to the Romans*, Grand Rapids: Eerdmans, 2004, s. 145; předcházející vydání vyšlo v jiném nakladatelství už v r. 1995) probírá dohromady text 8,28–39, ale to je dáno asi praktickými důvody. Jiné vymezení textu najdeme ještě v D. ZELLER, *Der Brief an die Römer*, RNT, Regensburg: Pustet, 1985, s. 148nn., kde je brána celá 8. kapitola jako jeden celek.

³⁸ A já jsem přesvědčen, že ani smrt, ani život, ani andělé, ani mocnosti, ani přítomnost, ani budoucnost,
³⁹ ani výška, ani hloubka, ani žádné jiné stvoření nás nebude moci odloučit od Boží lásky v Kristu Ježíši, našem Pánu.

Zde nám nepůjde o podrobnou a úplnou exegezi⁴⁷ tohoto textu, ale hlavně o jeho charakteristiku a poselství. Náš překlad vychází ze standardního řeckého textu ve vydání Nestle-Aland (kromě níže uvedených odlišností). Ve v. 34 chybí v některých svědčích textu⁴⁸ jméno *Ἰησοῦς* (Nestle-Aland je klade do hranatých závorek). Ale zdá se, že u Pavla převažující „Kristus Ježíš“ právě do tohoto textu logicky patří. Překlad se snaží být pokud možno přesný, ale to neznamená, že by musel být otrocky doslovný. Ve v. 35 je „nouze“ překladem *gumnothj*, tj. vlastně ‚nahota‘, „zabití“ potom překládá substantivum s užším významem *macai ra*, tj. ‚meč‘. Ve verši 37 „si... zamiloval“ je překladem zpodstatnělého participia aoristu *agaphsantoj*. To se nepochybně týká především Ježíšovy smrti na kříži,⁴⁹ tj. konkrétní události v dějinách, jak to odpovídá užití aoristu. Z povahy věci samé, ne ze samotného participia aoristu, vyplývá, že tento projev Boží a Kristovy lásky má trvalou platnost.

Tato perikopa bývá někdy dělena také na dvě části (8,31–34 a 8,35–39),⁵⁰ ale rozdělení na čtyři části či strofy je asi logičtější. Interpunkce ve verších 33 a 34 je sporná. Druhé věty v těchto verších bývají často chápány jako oznamovací, tj. ve smyslu konstatování faktu. To ovšem působí potíže s hladkým sledem textu. Proto je lepší je chápat – na rozdíl od vydání Nestle-Aland – také jako otázky.⁵¹

8,31a je pouze řečnická otázka, která umožňuje navázat na předcházející text (zde asi od 5,1),⁵² kterou Pavel užívá v listu Římanům vícekrát (srov. 3,5; 4,1; 6,1; 7,7; 9,14.30, kde ovšem nikde není pro *tauta*). Ve v. 36 cituje Pavel Žl 44(43),²³ v podstatě přesně podle Septuaginty.⁵³ Formulace působí alespoň zpočátku perikopy dojmem vystoupení obhájce při soudním přelíčení. Jedná se o obhajobu věřících v Krista.

⁴⁷ Tu najdeme především ve významných komentářích, mezi něž lze počítat: M.-J. LAGRANGE, *Saint Paul: Épître aux Romains*, 3. vyd., Paris: Gabalda, 1922, s. 217–223; H. W. SCHMIDT, *Der Brief des Paulus an die Römer*, 3. vyd., Berlin: Evang. Verl.-Anstalt, 1972, s. 152–155; E. KÄSEMANN, *An die Römer*, 2. vyd., Tübingen: J. C. B. Mohr, 1974, s. 234–241; C. E. B. CRANFIELD, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle to the Romans*, sv. 1, ICC, Edinburgh: T. & T. Clark, 1975, s. 434–444; H. SCHLIER, *Der Römerbrief*, HThKNT 6, Freiburg: Herder, 1977 (= Leipzig: St. Benno, 1978), s. 275–281; ZELLER, *Der Brief an die Römer*, s. 165–170; R. PESCH, *Römerbrief*, 2. vyd., Würzburg: Echter, 1987, s. 74n.; U. WILKENS, *Der Brief an die Römer*, sv. 2, *Röm 6–11*, Zürich: Benziger; Neukirchen: Neukirchener, 1993, s. 169–180; FITZMYER, *Romans*, s. 528–538 (další literatura); D. MOO, *The Epistle to the Romans*, Grand Rapids: Eerdmans, 1996, s. 537–547; K. HAACKER, *Der Brief des Paulus an die Römer*, ThKNT 6, Leipzig: Evang. Verl.-Anstalt, 1999, s. 172–178; S. LÉGASSE, *L'Épître de Paul aux Romains*, Paris: Cerf, 2002, s. 547–564; E. LOHSE, *Der Brief an die Römer*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2003, s. 254–261. K naší perikopě viz také: G. SCHILLE, „Die Liebe Gottes in Christus: Beobachtungen zu Rm 8,31–39“, *Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft* 59 (1968): 230–244; P. FIEDLER, „Röm 8,31–39 als Brennpunkt paulinischer Frohbotschaft“, *Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft* 68 (1977): 23–34.

⁴⁸ Jedná se o B D 0289 1739 1881 38 arm sa. Delší text mají ^{46vid} S A C F G L Y 6 33 81 104 365 1505 *al* lat bo.

⁴⁹ Tak výslovně MOO, *Romans*, s. 544, pozn. 46; srov. také LÉGASSE, *Romains*, s. 553.

⁵⁰ Tak např. MOO, *Romans*, s. 537.

⁵¹ Tak např. SCHLIER, *Römerbrief*, s. 275; FITZMYER, *Romans*, s. 528. LAGRANGE, *Romains*, s. 220n., klade dva otazníky pouze ve verši 34. Námitka, kterou uvádí LOHSE, *Römer*, s. 254, že by Bůh i Kristus byli postaveni do jedné řady s těmi, kteří vznášejí žaloby proti vyvoleným, nemá velkou váhu, protože i tyto otázky právě jasně říkají, že ani Bůh, ani Kristus nepřicházejí jako žalobci křesťanů vůbec v úvahu.

⁵² Kam až sahá Pavlův pohled zpět, je sporné. Ale většina aspoň připouští, když ne ještě vzdálenější, tak aspoň odkaz na začátek 5. kapitoly (srov. LÉGASSE, *Romains*, s. 548).

⁵³ Malický rozdíl je pouze v tom, že LXX má eneka, zatímco v Řím 8,36 čteme eneken.

Fitzmyer⁵⁴ připomíná starozákonní texty Job 1–2 a Zach 3 (v obou textech figuruje jako žalobce satan). Od 35. verše si však lze představit i jinou situaci. Může se jednat spíše o povzbuzení těch, kdo ztrácejí jistotu a které začínají přemáhat obavy ohledně konečného úspěchu jejich víry. Jednoznačným vrcholem jsou závěrečné verše 38 a 39, které jen podtrhují nepřemožitelnost Boží lásky.

Pro pochopení výpovědi tohoto textu je třeba si samozřejmě také položit otázku jeho literárního druhu. Jednoznačné označení Řím 8,31–39 jako „hymnus“, jak je vidíme u J. A. Fitzmyera, je spíše vzácné. Ale setkáváme se častěji s formulacemi, kde slovo „hymnus“ je určitým způsobem přítomné aspoň v odvozených tvarech. Např. o „téměř hymnickém chvalo zpěvu“ hovoří G. Schille,⁵⁵ „rétoricko-hymnický charakter“ přisuzoval tomuto textu H. Schlier,⁵⁶ „hymnické tóny“ vidí v tomto „chvalo zpěvu ospravedlněných“ M. Theobald,⁵⁷ jako perikopu „s hymnickým tónem“ hodnotí tuto pasáž E. Lohse.⁵⁸ Kromě těchto kvalifikací se vyskytují také charakteristiky, které sice neobsahují výslovně slovo „hymnus“ nebo jeho základ, ale je v nich slovo dosti blízké, jako je „zpěv“ či „píseň“. Tak např. M.-J. Lagrange⁵⁹ hodnotil tento text jako „jistý druh zpěvu o předjímaném vítězství“, podobně se dá asi chápat označení „Lobpreis“ (= oslavná pochvala), které má K. Kertelge,⁶⁰ H. W. Schmidt⁶¹ nazval tuto perikopu „vítězná píseň o jistotě spásy“. Setkáváme se ovšem také s kritickými hlasy na adresu takovýchto určení literárního druhu Řím 8,31–39. Podle P. Fiedlera⁶² proti (přejatému) hymnu hovoří nejen citát ze žalmu, ale také Pavlovo pepeismai (jsem přesvědčen) ve v. 38.

V jednom z nejnovějších komentářů k listu Římanům odmítá S. Légasse také označení naší perikopy jako „hymnus“ a sám nazývá tento text jako „playdoyer“⁶³ ve prospěch Boží lásky.⁶⁴ Této kvalifikaci musíme ovšem rozumět podle moderního významu francouzského slova *plaidoyer*, které označuje „vášnivou obhajobu (jedné nebo více osob, nějaké myšlenky) v závažné veřejné kauze“.⁶⁵ Obhajobu při soudní při tento text nepochybně připomíná, ale přece jen zůstává otázkou, zda označení jako playdoyer nebo vášnivá obhajoba vystihuje úplně všechno, co tento text představuje. Pavel hovoří o obhájci, ale neidentifikuje žalobce. Druhá část se dá chápat – jak už bylo naznačeno – jako povzbuzení toho, kdo ztrácí důvěru v konečné vítězství. S. Légasse se ovšem zmiňuje také o tom, že tento text vychází z diatriby.⁶⁶

⁵⁴ FITZMYER, *Romans*, s. 529.

⁵⁵ SCHILLE, „Liebe Gottes“, s. 232.

⁵⁶ SCHLIER, *Römerbrief*, s. 275.

⁵⁷ M. THEOBALD, *Römerbrief: Kapitel 1–11*, Stuttgart: Katholisches Bibelwerk, 1992, s. 253; čes. překl.: *List Římanům*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 222.

⁵⁸ LOHSE, *Römer*, s. 254: „Abschnitt mit hymnischem Klang“.

⁵⁹ LAGRANGE, *Romains*, s. 217: „une sorte de chant de triomphe anticipé“.

⁶⁰ K. KERTELGE, *Der Brief an die Römer*, Geistliche Schriftlesung 6, Düsseldorf: Patmos, 1971, s. 155.

⁶¹ H. W. SCHMIDT, *Römer*, s. 152: „das Siegeslied der Heilsgewißheit“.

⁶² FIEDLER, „Brennpunkt“, s. 24.

⁶³ Tak podle *Pravidel českého pravopisu* z r. 1993. Na můj elektronický dotaz 3. 9. 2004 mi Ivana Svobodová z Jazykové poradny Ústavu pro jazyk český AV ČR, spoluautorka *Pravidel* z r. 1993, nebyla schopna uvést důvod, proč se nyní má psát „playdoyer“ místo „plaidoyer“ (tak v dřívějších *Pravidlech českého pravopisu*).

⁶⁴ LÉGASSE, *Romains*, s. 547: „Plaidoyer pour l'amour de Dieu“.

⁶⁵ *Le Nouveau Petit Robert: Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*, vyd. L. Rey-Debove a A. Rey, Paris: Le Robert, 1993, s. 1687: „Défense passionnée (d'une ou plusieurs personnes, d'une idée), dans une grave affaire publique.“

⁶⁶ LÉGASSE, *Romains*, s. 547.

Tento termín byl vysloven ve spojitosti s Řím 8,31–39 vícekrát.⁶⁷ Takováto myšlenka se nejeví rozhodně jako špatná, protože dialogický charakter je v našem textu každopádně přítomen. Ale nezanedbatelnou vadou na kráse je skutečnost, že diatribu nepokládají mnozí za vlastní literární druh, ale např. za „funkční slohový typ“.⁶⁸ Nemusíme mít proto dar proroctví, abychom mohli říci, že konsensus ohledně literárního druhu perikopy Řím 8,31–39 je asi v nedohlednu. Není samozřejmě také jednota v názoru, zda Pavel užil už předem formulovaných vět, které existovaly v liturgické tradici. Zdá se však, že musíme spíše dát za pravdu těm, kteří zde vidí z velké části Pavlovo dílo. V tomto textu promlouvá především Pavlovo nadšení pro Krista, jeho úžas nad Boží láskou. Proto je velmi pravděpodobné, že většina formulací pochází od něho.⁶⁹

Mnohem důležitější než přesné určení literárního druhu a tradice tohoto textu je poselství, které apoštol Pavel římským křesťanům sděluje, protože jeho slova přesahují hranice určitého okamžiku a místa. Jedná se o zvěst o nepřemožitelnosti a nezvratitelnosti Boží lásky vůči nám lidem. Na naší straně musí být ovšem odpověď v radostném přijetí faktu, že Bůh nás miluje, musíme mít snahu žít „v Kristu“ (srov. Řím 8,2) a odpovídat láskou na Boží lásku (srov. Řím 8,28).

3. SROVNÁNÍ OBOU TEXTŮ A JEHO VÝSLEDEK

Zabývali jsme se dvěma texty apoštola Pavla, které mají alespoň na první pohled odlišný charakter. Ale je možné v nich najít důležité společné body. Z pohledu našeho článku je tím, co oba texty spojuje, také problematika určení literárního druhu. Oba texty byly a jsou řazeny k nejružnějším literárním druhům a pojmenovávány rozmanitým způsobem. Ale také v této oblasti můžeme konstatovat určité překrytí. To je patrné především v pojmu diatriba, který bývá spojován s oběma texty. To jistě není úplně náhodné. Z toho však ještě nelze odvodit, že oba texty musejí patřit ke stejnému literárnímu druhu. Jejich formální podoba je dost odlišná. Ale dalším nepochybným společným bodem je to, že oba hovoří o lásce-agaph. Tento výraz se sice v perikopě Řím 8,31–39 vyskytuje pouze dvakrát (8,35.39 – sloveso agapaw je v 8,37), zatímco v 1 Kor 13,1–13 je až devětkrát (záleží na původnosti třetího agaph v 13,4). Ale to není rozhodující. Důležité však je, že apoštol Pavel v obou textech mluví o lásce, a to nadšeným až slavnostním způsobem. Alespoň v širším smyslu se dá říci, že opěvuje lásku. Při srovnání 1 Kor 12,31b–13,13 a Řím 8,31–39 musíme dokonce přiznat, že v textu z listu Římanům Pavel „zpívá“ o něco více, tzn. tento text se více podobá tomu, co bychom aspoň v širším smyslu označili jako „zpěv“. To je jistě poučné vzhledem k tomu, že především 1 Kor 13 má tradiční označení „velepišeň lásky“. Možná by se hodilo toto označení spíše pro text z listu

⁶⁷ Např. KASEMANN, *Römer*, s. 235; R. PESCH, *Römerbrief*, NEB NT 6, 2. vyd., Würzburg: Echter, 1987, s. 74: „dialogische Elemente der Diatribe“; WILKENS, *Der Brief an die Römer*, II, s. 172: „in V 35.38f. die Wort-Reihung diatribischer Rhetorik“.

⁶⁸ Tak např. REISER, *Sprache und literarische Formen*, s. 184.

⁶⁹ MOO, *Romans*, s. 538, připouští možnost, že Pavel cituje z liturgické tradice, ale podle něho přítomnost témat z Řím 5–8 spíše naznačuje, že „the style reflects Paul's own emotions“; srov. také: J. D. G. DUNN, *Romans 1–8*, Word Biblical Commentary, Dallas: Word Books, 1998, s. 497: „The rhythmic structure is probably the product of intense feeling rather than of artifice.“ Lze asi také souhlasit s úsudkem, který vyslovil LÉGASSE, *Romains*, s. 548: „c'est bien l'âme de Paul qui s'exprime“.

Římanům. Ale i tam – jak jsme mohli poznat – jen ve velmi širokém smyslu. Tato spojitost tématu obou perikop, kterými jsme se zabývali, je za předpokladu stejného autora, tj. apoštola Pavla, nepochybně významná. Ale jedná se v obou textech o stejnou lásku? Pro perikopu Řím 8,31–39 je dostatečně jasné, že apoštol Pavel opěvuje lásku Boží. Ohledně 1 Kor 13 byla otázka předmětu lásky, který zde není výslovně jmenován, jedním z diskutovaných problémů exegeze.⁷⁰ Z hlediska užitých příkladů jsme vedeni k představě, že Pavel hovoří o lásce k bližnímu. To bylo některými poměrně silně zdůrazňováno.⁷¹ Na druhé straně se setkáváme i s výrazným zdůrazňováním lásky Boží v tomto textu.⁷² Je ovšem zřejmě pravda, že pro apoštola Pavla by oddělování lásky k bližnímu od lásky k Bohu bylo stěží představitelné.⁷³ Na druhé straně nelze nevidět, že z 1 Kor 13 můžeme mít dojem, že u lásky-agaph se jedná o něco, co patří k etickým zásadám chování mezi lidmi. Avšak apoštol Pavel měl na mysli úplně něco jiného. To připomněl např. ve svém stručném výkladu 1 Kor 13 R. Guardini. A jako poukaz na to, že „láska, která se žádá po člověku, nemá svůj zdroj v něm samém, nýbrž v Bohu,“⁷⁴ citoval hned také právě Řím 8,31–39.⁷⁵ Existují samozřejmě i jiné Pavlovy texty (srov. např. Řím 5,5–8, kde Pavel mj. říká „Boží láska je vylita do našich srdcí skrze Ducha svatého, který nám byl dán... Bůh však prokazuje svou lásku k nám tím, že Kristus za nás zemřel, když jsme ještě byli hříšníci“; také srov. Řím 15,30: „Prosím vás... skrze lásku, kterou dává Duch [dia thj agaphj tou pneumatoj]“), které pomáhají vést k závěru, že láska, kterou má uskutečňovat člověk, a to jak vůči druhým lidem, tak vůči Bohu, je svým původem i kvalitou láska Boží, tj. jedná se o Boží dar od začátku až do konce. Ovšem právě perikopa Řím 8,31–39 pomáhá, abychom to vnímali také pro 1 Kor 13 dostatečně jasným způsobem. Plní vůči 1 Kor 13 důležitou komplementární funkci. V listu Římanům se jedná o text, který vyjadřuje velmi silně nadšení a zaujetí apoštola Pavla pro skutečnost Boží lásky. Potom i 1 Kor 13 se musí chápat velmi vážně a konkrétně jako text o Boží lásce, která je přítomná a působí v našem životě. Nejedná se o něco sentimentálního, ale o základní hodnotu, bez níž člověk nenajde Boha. Je to hodnota, kterou si člověk nemůže sám vytvořit. Ale může ji přijmout nebo spíše přijímat od Boha. Její podobu poznává na Kristu a v Kristu.⁷⁶ Jestliže jsme ochotni tuto lásku přijímat a realizovat ji v životě, pak můžeme už teď zakoušet její nepřekonatelnost a věčnost (srov. 1 Kor 13,8–13).⁷⁷

⁷⁰ Přehled názorů můžeme najít např. v SPICQ, *Agapè*, sv. 2, s. 108–110.

⁷¹ Srov. např. HARNACK, „Das hohe Lied“, s. 137: „Daß die Liebe mindestens in den zwei ersten Teilen des Hymnus die Nächstenliebe ist, unterliegt keinem Zweifel.“

⁷² Srov. např. C. WOLFF, *Der erste Brief des Paulus an die Korinther*, Leipzig: Evang. Verl.-Anstalt, 1996, s. 311: „Von daher kann 1. Kor. 13 nicht anders verstanden werden denn als Zeugnis von der Liebe Gottes in Christus.“

⁷³ To ostatně viděl už A. Harnack (srov. „Das hohe Lied“, s. 159: „Für Paulus ist Liebe auch als Nächstenliebe von der Gottesliebe untrennbar“), i když pro 1 Kor 13 zdůrazňoval právě bliženskou lásku až příliš jednostranně (srov. např. shora pozn. 71).

⁷⁴ GUARDINI, *Die christliche Liebe*, s. 30.

⁷⁵ Tamtéž, s. 30n.

⁷⁶ Srov. především Gal 2,20. K významu tohoto místa pro apoštola Pavla a pro teologii Nového zákona srov. můj článek „Christ in Paul: the Apostle Paul's Relation to Christ Viewed through Gal. 2.20a“ (in *Testimony and Interpretation*, Edinburgh: T. & T. Clark, 2004, s. 40–48, v tisku). K dalším místům o lásce v rámci teologie apoštola Pavla viz: L. TICHÝ, „Kvůli lásce raději prosím“ (Flm 9a), in *Mlékem a medem oplývající*, Sborník českých katolických biblistů K. Skalického k sedmdesátinám, ed. J. E. Sýkora a kol., Praha: SGS, 2004, s. 9–22.

⁷⁷ Neoprávněný je jistě „negativní nálezk“, který uvádí CONZELMANN, *Der erste Brief*, s. 269, o 1 Kor 13: „Die Christologie fehlt vollständig.“

The Apostle Paul Extols Love

Keywords: Bible; New Testament; 1 Corinthians; Romans; Exegesis; Apostle Paul; Love; Literary genre

Abstract: The article deals with two Pauline texts: 1 Cor 13 and Rom 8.31–39. The former well-known text is traditionally called a *hymn to love* (or *hymn on love* or *hymn of love*). But this appellation has been recently criticized with good reason. Instead, a number of different literary genres have been proposed for this chapter of 1 Corinthians. However, it seems that a consensus on this question can hardly be reached. The pericope Rom 8.31–39 has been called a ‘Hymn to the Love of God Made Manifest through Christ Jesus’ by J. A. Fitzmyer. Although the apostle Paul possibly sings the praises of love more strongly in this latter text, the classification as ‘hymn’ is not generally accepted, either. Other definitions of the literary genre as ‘diatribe’ or ‘plea for love’ are also not without difficulties. We can see that the problem of genre is common to both our texts. But more important is the common theme, i.e. love, and the message of the text. Even though Paul speaks of love in each pericope in a different manner, we must see these texts as complementary. The apostle Paul exalts and extols the love that comes from God, i.e. it is God’s gift, but it is also the love we are to have and to accomplish for God and for our neighbors.